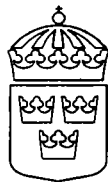

Kulturutskottets yttrande

1993/94:KrU5y

Fotografirättens integration i upphovsrättslagen

1993/94
KrU5y

Till lagutskottet

Lagutskottet har den 8 februari 1994 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:109 om fotografirättens integration i upphovsrättslagen jämte motioner i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1993/94: L6–L9.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att fotografirätten skall integreras i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild föreslås således bli upphävd. Fotografiska verk skall enligt förslaget i fortsättningen få samma skyddstid som konstverk, vilket innebär att skyddet upphör 50 år efter det år då upphovsmannen avled. För fotografier som inte uppfyller kravet på självständighet och originalitet, det s.k. verkshöjdskravet, skall skyddet upphöra 50 år efter det år då bilden togs. Innehållet i skyddet för fotografier utformas i enlighet med vad som gäller för konstverk. Detta innebär bl.a. att fotografen föreslås få skydd mot att hans fotografi återges i ändrat skick. Det innebär också att den s.k. beställarregeln, dvs. bestämmelsen om att rätten till ett beställt fotografi tillkommer beställaren, föreslås bli avskaffad.

Utskottets bedömning

Utskottet begränsar sig i detta yttrande till att utifrån främst kulturpolitiska utgångspunkter anföra vissa övergripande synpunkter i ärendet.

Efter förslag av regeringen beslöt riksdagen förra våren om ändringar i upphovsrättslagen som grundade sig på förslag av Upphovsrättsutredningen (prop. 1992/93:214, bet. 1992/93:LU44, yttr. 1992/93:KrU12y, rskr. 1992/93:413).

Med hänsyn till att det pågick ett förberedelsearbete inom EG som avsåg ett direktiv angående harmonisering av de skyddstider som gäller

för bl.a. upphovsrätten och fotografirätten avstod regeringen från att då föreslå en integration av fotografirätten i upphovsrättslagen. Efter hörande av kulturutskottet — och i överensstämmelse med de åsikter som redovisades i kulturutskottets yttrande — framhöll lagutskottet att det är synnerligen angeläget dels att fotografier som kan anses som verk i upphovsrättslig mening snarast blir jämställda med annan bildkonst, dels att förslag till nödvändig lagstiftning bör läggas fram så snart det är möjligt att dra säkra slutsatser om huvuddragen i det kommande EG-direktiv. Vad lagutskottet anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Kulturutskottet kan således konstatera att det står i överensstämmelse med riksdagens ställningstagande förra året att riksdagen nu får tillfälle att pröva förslag om integration av fotografirätten i upphovsrättslagen.

Utskottet anser att från kulturpolitiska utgångspunkter de allmänna överväganden i integrationsfrågan — och i frågor om skyddstiden och innehållet i skyddet — som redovisas i propositionen är välgrundade (se prop. främst s. 22 f.). Vilka skyddsregler som skall gälla för ett konstverk bör inte vara beroende av om verket framställts genom fotografisk teknik eller på annat sätt. Utgångspunkten för lagstiftningen bör således vara att en fotograf som skapar ett fotografi som kan bedömas nå upp till s.k. verkshöjd enligt upphovsrättslagen skall ha samma skydd som andra upphovsmän. I det följande berör utskottet frågan om det finns skäl till särskilda undantag från denna huvudprincip.

Som framgår av propositionen finns det även andra skäl än kulturpolitiska som med styrka talar för att regeringens förslag i princip bör genomföras. Utskottet nöjer sig här med att hänvisa till följande. Upphovsrättslagen och fotografilagen motsvaras av nästan likalydande lagar i de övriga nordiska länderna. Som framhålls i propositionen är denna likhet betydelsefull både för den omfattande handeln med rättigheter mellan de nordiska länderna och för ländernas möjligheter att i internationella sammanhang hävda sin syn på upphovsrätten. Av uppgifterna i propositionen och av uppgifter som utskottet under hand erhållit om det nordiska samarbetet under beredningen av detta lagstiftningsärende framgår att det finns skäl utgå från att en långtgående nordisk rättslikhet även i fortsättningen kan uppnås samtidigt som ett närmande till motsvarande lagstiftning inom EG kan ske.

Utskottet ansluter sig till bedömningen i propositionen att även fotografier som inte uppnår s.k. verkshöjd skall få skydd i upphovsrättslagen. För sådana fotografier skall en kortare skyddstid gälla, och kretsen av rättighetshavare blir mer begränsad än för fotografier som uppnår verkshöjd.

Frågan om avskaffande av den s.k. beställarregeln i fotografilagen, dvs. bestämmelsen om att beställaren har rätten till ett fotografi som har utförts på beställning, har tilldragit sig stort intresse i detta lagstiftningsärende. Det har inkommit ett antal skrivelser där frågan behandlats. Vid en uppvaktning av kulturutskottet om kulturpolitiska frågor har Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

(KLYS) uttalat sitt stöd för förslaget att beställarregeln skall avskaffas. Kulturutskottet har inhämtat att det vid uppvaktningar inför lagutskottet har framförts argument såväl för bibehållande som för avskaffande av regeln.

I propositionen föreslås att beställarregeln inte skall föras över till upphovsrättslagen, dock skall fotografen inte utan beställarens tillstånd få utöva sin rätt till en beställd porträttbild. Ett motsvarande undantag finns redan nu i upphovsrättslagen då det gäller andra porträtt än fotografiska. Det finns skäl att här påpeka att med en porträttbild avses fotografi som avbildar beställaren eller närstående till honom.

I överensstämmelse med den principiella uppfattning kulturutskottet har att alla upphovsmän så långt möjligt skall behandlas lika anser utskottet att det från kulturpolitisk synpunkt finns mycket starka skäl som talar för att beställarregeln skall avskaffas. Som påpekas i propositionen finns det inte någon beställarregel som gäller i fråga om rätten till ett verk av en konstnär eller till en artikel av en frilansjournalist. Utskottet anser att detta och övriga argument som redovisas i propositionen för ett avskaffande av beställarregeln har stor bärkraft (se prop. s. 26 f.).

Det har i ärendet framförts uppfattningen att det i vart fall för fotografier som beställs av museer även i fortsättningen skall finnas en beställarregel.

Kulturutskottet konstaterar att det i denna fråga står två kulturpolitiska intressen mot varandra, kulturarbetarnas intressen mot museernas intressen. Vid sina överväganden har utskottet kommit fram till att det inte finns tillräckligt starka skäl för att utskottet skulle förorda ett bibehållande av beställarregeln i fråga om fotografier som museer beställer. Vid denna bedömning fäster utskottet särskild vikt vid att — om det i det enskilda fallet bedöms vara alltför vanskligt att förlita sig på avtalstolkning — upphovsrättslagen ger utrymme för en mycket långtgående avtalsreglering av förhållandet mellan ett museum och den fotograf som skall utföra ett uppdrag. Ett bifall till regeringens förslag innebär att det i fortsättningen i första hand blir ett intresse för museet att ta initiativ till en närmare avtalsreglering då en beställning görs. Utskottet anser också att det bör vara möjligt att genom samverkan mellan, å ena sidan, museerna och deras organisationer och, å andra sidan, fotograferna och deras organisationer utarbeta förslag till standardavtal som i det enskilda fallet vid behov kan modifieras.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående tillstyrker utskottet att beställarregeln inte förs över till upphovsrättslagen i samband med integrationen av fotografirätten i denna lag. Även den i propositionen föreslagna undantagsregeln om porträttbild synes böra godtas, eftersom därigenom fotografiska och andra porträtt blir likabehandlade.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som i propositionen anförts i ett avsnitt om användningen av fotografier hos arkiv och museer.

1993/94:KrU5y

Stockholm den 1 mars 1994

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Charlotte Branting (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Hugo Hegeland (m), Maja Bäckström (s), Stina Gustavsson (c), Anders Nilsson (s), Rose-Marie Frebran (kds), Richard Ulfvengren (nyd), Ingegerd Sahlström (s), Carl-Johan Wilson (fp), Björn Kaaling (s), Birgitta Wistrand (m), Monica Widnemark (s) och Sylvia Lindgren (s).